

1. Втілюйте свої ідеї в життя. Gamma. URL: <https://gamma.app/uk> (дата звернення: 25.11.2025).
2. Методичні включення з громадами області: «Штучний інтелект в промоції книги та бібліотеки». Відкрий методичну скарбничку. URL: <https://voub-vidkruy.blogspot.com/2025/10/9-google-meet.html> (дата звернення: 24.11.2025).
3. Gem-боти в Gemini: створюйте власних ШІ-експертів від Gemini. Gemini. URL: <https://gemini.google/ua/overview/gems/?hl=uk> (дата звернення: 25.11.2025).
4. Google Notebooklm | AI research tool & thinking partner. Google NotebookLM. URL: <https://notebooklm.google/> (дата звернення: 25.11.2025).
5. The visual AI for business storytelling. Napkin AI. URL: <https://www.napkin.ai/> (дата звернення: 25.11.2025).

УДК 021.1

Надія Горбач

*КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради»*

РОЛЬ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КОРИСТУВАЧІВ

Сучасні бібліотеки України – це особлива інституція, їх роль у суспільстві важко переоцінити. Українські бібліотеки – не просто інструмент гартування національної ідентичності, а й справжня зброя з дезінформацією та пропагандистськими проросійськими наративами. Наші вороги бояться українських бібліотек, як вогню. Вони нищать українські видання, видавництва, книгозбірні й книги, забуваючи, що є речі, які не горять... Можна спалити книги та неможливо загасити вогонь, який ці книги запалили в серцях їх читачів. Тож так, сучасні українські бібліотеки – це справжнє місце сили та гартування українського духу. Вони еволюціонують від пасивних сховищ книг до активних соціокультурних та інформаційних центрів.

В умовах гібридної війни, інформаційного перенасичення та викликів глобалізації, формування та зміцнення національної ідентичності є стратегічним завданням для українського суспільства. Бібліотека, як інститут, що забезпечує вільний доступ до знань, відіграє критичну роль у цьому процесі. Сучасні бібліотеки трансформуються під впливом інформаційного суспільства, а відтак використовують різні ресурси: від цифрових інструментів до соцмереж.

На думку М. Ломачинської, «українські бібліотеки та архіви активно використовують соціальні мережі для популяризації національної пам'яті та історичної свідомості. Вони виступають не лише зберігачами знань, а й потужними комунікаційними

платформами, що допомагають осмислювати та переосмислювати історичну спадщину, сприяючи усвідомленню національної ідентичності та історичної тягlosti» [1, с. 168].

Дослідниці Т. Новальська та Н. Бойчук вважають, що бібліотеки є «важливим складником соціального інституту, вони реалізують державну політику соціальної, історичної та національної пам'яті, організовують збереження цих джерел, беруть активну участь у поширенні об'єктивної і правдивої інформації, науково обґрунтованих знань про минуле і сьогодення, спрямованих на формування і утвердження історичної пам'яті. Також бібліотечний інститут слугує гарантуванню інформаційної безпеки держави, спростовуючи фейки та висвітлюючи правдиву історію України» [2, с. 228–229].

На думку Ю. Половинчак, «зберігаючи символічний статус – як у ретроспективі, так і у сучасній репрезентації, бібліотека залишається елементом національного наративу як значимої оповіді нації про себе. Завдяки систематичним цілеспрямованим зусиллям бібліотек відбувається організація і консолідація національних інформаційних ресурсів і продуктів, формується система забезпечення до них доступу користувачам» [3, с. 16].

Отже, можливості сучасних бібліотеки для формування національної свідомості користувачів надзвичайно великі. Вони репрезентовані в таких пунктах:

1. Бібліотека – фасилітатор ідентичності, соціальне середовище поза домом, роботою, навчанням, де відбувається вільний обмін ідеями, обговорення та колективне осмислення історичних та культурних наративів.

2. Бібліотека – акумулятор культурної пам'яті, вона здійснює наукове кураторство цифрових та фізичних фондів, верифікуючи джерела інформації, що є критично важливим для боротьби з фейками та маніпуляціями.

3. Бібліотека – це тренажер критичного мислення. Сучасні бібліотекарі, володіючи навичками медіаграмотності, навчають користувачів, особливо молодь, критично оцінювати джерела інформації про історію та культуру України. Формування ідентичності базується не лише на доступі до текстів, але й на можливості їх критичного осмислення в безпечному інформаційному середовищі.

4. Бібліотека дає можливість для інтеграції українознавства в повсякденне життя користувачів: через цифрові колекції та репозитарії; створення відкритих баз даних оцифрованих рідкісних книг, рукописів, періодичних видань та архівних документів, пов'язаних з історією України (наприклад, матеріали

про Голодомор, визвольні змагання, дисидентський рух); забезпечує відкритий доступ до першоджерел, незалежно від географії.

5. Бібліотека – творець інтерактивного контенту (розробка подкастів, відеолекцій та тематичних вебінарів з історії та культури України, що відповідають сучасним запитам користувачів).

6. Бібліотека – архіваріус локальної ідентичності, вона зацікавлена у вивченні та популяризації локальної історії, зборі краєзнавчої інформації, її інтеграції в ширший національний контекст.

7. Бібліотека – освітній та комунікаційний хаб. Це осередок інформаційної стійкості, який дає можливість проведення систематичних тренінгів для різних вікових груп щодо фактчекінгу та ідентифікації пропаганди, особливо в контексті інформаційної війни.

8. Бібліотека – волонтерський центр. Часто бібліотекарі та користувачі забезпечують потреби військових, збирають книги для відновлення фондів зруйнованих бібліотек на деокупованих територіях.

Отже, сучасні бібліотеки успішно трансформуються з книгосховища у інформаційно-освітні центри, що активно впливають на формування світогляду та ідентичності. Використання цифрових технологій дозволяє бібліотекам ефективно доносити українознавчий контент до молоді. У контексті національної безпеки роль бібліотеки полягає у вихованні критично мислячого, патріотичного та медіаграмотного громадянина, здатного протистояти зовнішнім та внутрішнім дезінформаційним впливам.

Сучасні бібліотеки зміцнюють національну ідентичність через доступ до автентичного національного знання, створення простору для діалогу та виховання національної свідомості та ідентичності користувачів.

Список використаних джерел:

1. Ломачинська М. І. Бібліотеки та архіви в цифрову епоху: соціальні мережі як інструмент збереження національної пам'яті. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. С. 164–171. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/47_2024/47_2024.pdf#page=164 (дата звернення: 20.11.2025).

2. Новацька Т., Бойчук Н. Публічні бібліотеки як інституції історичної пам'яті українського народу. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. Вип. 13. С. 222–233. URL: <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/307253/298956> (дата звернення: 20.11.2025).

3. Половинчак Ю. Сучасна бібліотека в ідентичнісних практиках цифрового суспільства. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі: матеріали II Міжнародної наукової конференції*. Київ, (16–18 травня, 2019). С. 15–17. URL: <https://kit.knukim.edu.ua/images/05-nauka/nauka-stud/2019-zb-materialiv-konf-kaf.pdf#page=16> (дата звернення: 20.11.2025).

УДК 027.021:004.6

Іван Дутко

*Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»*

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ В НАУКОВИХ БІБЛІОТЕКАХ: ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Формування і використання електронних ресурсів у наукових бібліотеках України супроводжується рядом системних проблем, що потребують комплексного та послідовного вирішення.

Проблеми нормативно-правового характеру залишаються одними з найактуальніших для наукових бібліотек. Відсутність чітких законодавчих норм щодо оцифрування бібліотечних фондів з метою їх збереження створює юридичну невизначеність, особливо у випадках творів, що охороняються авторським правом. Чинний Закон України «Про авторське право і суміжні права» [4] не передбачає спеціальних винятків для бібліотек, що обмежує можливості створення повноцінних цифрових колекцій та впровадження проєктів оцифрування.

Відсутність єдиних національних стандартів опису та представлення електронних ресурсів призводить до труднощів у забезпеченні сумісності й інтеграції колекцій різних бібліотек. Хоча більшість наукових установ декларують дотримання міжнародних стандартів метаданих (MARC21, Dublin Core, MODS), на практиці застосування цих стандартів значно варіюється.

Проблеми зберігання великих обсягів цифрових даних є одними з найбільш поширених у наукових бібліотеках. Лише 38% установ мають достатню інфраструктуру для надійного зберігання електронних ресурсів із можливістю резервного копіювання та географічного розподілу даних, що забезпечує їхню безпеку і стійкість. Інші бібліотеки змушені обмежувати обсяги оцифрування або знижувати якість створюваних цифрових копій через обмеженість дискового простору [2, с. 50–56].

Ця ситуація підкреслює нагальну потребу у модернізації цифрової інфраструктури, впровадженні сучасних систем зберігання даних і використанні технологій хмарного